ՊԵԶԱՐ

ՀԱՆԴԵՍ ՏԱՊԱՆՕՐԵՑԻ

Կը հրատարակվի ամեն ամսոյ 10ին, 20ին և վերջին։ Պարտքերնին պետերն են՝ ի—պոլիս. Ընդհանրապետ Ընկերութեան Ընդհանրատնտեսութեան։ Մեծ նոր խանի վերի դռան թիւ 6. Գիրանիս. Պ. Ղ. Գ. Պալեանեանին վճռատոմարը։

Տարեկան գինն է 100 ղրուշ։
Վեցամսեայ » 60 »
Մեկ թիւին » 4 »
Որ թիւեն սկսվի հրատարակութիւն։
Դուրս երկրէ տպագրոյ ճամբու ծախքը առնողին վրայ է։

Յանձնարարվի ամեն փափաքող հայ պարկին 100 էր
» երկու » 80 »
» երեք » 60 »
Մեծ պատիւ ընդունելու համար գիրերուն ծանուցումները ուրիշ տեղ։

ՄԱՅԻՍ 20 Գ. ՏԱՐԻ 1860 ԹԻՒ 98

ԸՕԳՈՒՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամսոյս 14ին շաբաթ օրը Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան ընտրված Ս. Աստիս արքեպիսկոպոսը, որ երկու օրուան ճամբայ էր Պրուսայէն, Խարձպագան Կուրը երթալով Մեծ Նպաստքահէն իր պաշտօնին հաստատութեան ընդունեցաւ ու իրիկունը ուշ ատեն մեծ հանդէսով դարձաւ. և Մայր–Եկեղեցւոյ մէջ սովորական եղած օրհնութիւնը ժողովրդին տուած ատեն անոնց անհանգիստ սիրտը հանդարտեցնելու համար ապահովութիւններ ալ տալով Պատրիարքարան եկաւ։

— Ազգային կանոնադրութիւնը քանի մը օրէն՝ի վեր լմնցած ըլլալով՝ տպագրվելուցառ կ'սպասվի, որ այս օրերս Ընդհանուր ժողովի մը ներկայանալով գործադրութեան միջոցներուն վրայ խորհրդակցվի։

— Աստիճն իր 432 թիւով Իւլ Կիլմեի Վանքին մէջ պատահած յաւելի դէպքին պատմութիւնն ընող նամակին հրատարակման օրը այն կողմերէն ուրիշ մէկ քանի նամակներ ալ մենք առինք, որոնք մի և նոյն կերպով այն դէպքը պատմելնուն հետ սոսկալի կ'աւելցնեն։

Սակայն եւրոպացին, Մէհմէտ Պէյին դէմ բողոքելու համար Հայոց հետ միանալուն՝ իր տունը մանող գողերը բարեացուցութիւն ու վարեցուցութիւն մ'ալ աւելի ըրած ըլլալու համար՝ անոր թերահաւատ մէկ հատիկ աղջիկը հիմայ մեռնելու վրայ հիւանդ է եղեր։

Ձրած մարդասպանութիւնին խոստովանելու համար անխոնջ ճիգ ուսող ու տանջանքներու մէջ մեռեր է . . . . .

Ահա Մեծմոայրն պատասխանատուութիւնը իր վրայ առած աղէկութիւն պատմութիւնը արդիւնքներն. փիլերատան մը թիւն մէջ ծերուկի վանահայր մը իր աղջկան համար զոհվելով բազմաթիւ վերքերով կը խոպոտվի ու կը յօշոտի, երեք անձինք անոր զոհ կ'ըլլան ծեծի տակ մեռնելով և կայս Տաճիկ աղան ծեծի տակ մեռնելով կը զոհվի Հայերուն իր կատարութիւնը կրտնցնելէն եւս մահու վտանգի մէջ ընկելով . . . . .

Հայերը. Հարցուցէք Մէհմետային և անոր Թղթակցին. Մարտիրոսոյ և արքոյ Վանքը կը կարդանք ինչ կըսենք . . .

— Հանգստեան օրը Ազգային Հիւանդանոցի տունը փրկչեան Վանքին տօնակատարութեան օրն էր. վաղեմի տոնակատարութիւն մըն է, որ ժողովուրդն այն օրը հոն յաճախած ատեն, Ազգիս մէջ գտնված հարուստներն ու Ամիրայ ըսված անձինքն ալ հոն կ'երթան յայցելութիւն և՝ի մխիթարութիւն հոն պատահարեալ տառապեալներուն և ուղղը համառօտ ողջոյնութիւն մը կ'ընեն անոնց։ Այս տարի վերոյհիշեալ անձինքը Պատրիարքի փոխանորդութեան առեն շատ հոգնած ըլլալով Ազգին համար՝ այն օրը չեն կրցեր հոն գտնվել և ոչ մէկը. ու միայն մեծարգոյ Պ. Յակոբ Հանեան Հայոց աղքատաւոր անձն ու Հիւանդանոցի արդի բարեաւոր և աղջատաւոր հոգաբարձութիւնները գտնվեր են։

Տէր վարձատրէ այս անձինքը, որ Ազգին ամեն գործերն երեսաք վրայ և մեծ խոտվա-

թիւններ անոր մէջ եղած առեն՝ իրենք ան-խոնջ աշխատութեամբ այն տեղն առաջ-նորդներուն պէտքերը լաւ կարի հոգացին։ Պատուած վարձատրէ անոնք. վասն զի իրենց Ազգին վարձք մը կամ շահ մը չեն ապասեր. եթէ ապառած մը ունին նէ՝ մանաւանդ ան-ձերէ չարիք մը չըզգալուն ապառելն է. ինչպէս որ եկաւ մէկ երկու անգամ նոյն իսկ իրենց մէկ երկու նախնի ընկերներէն, որոնք պէտք ըլլայ նէ՝ պիտի հրատարակենք։

Այս առթիւ միաբերնիս եկաւ ա՛ալ։ Ս. Գէորգ Պատրիարք հօր հրաժարականէն անմիջապէս ետքը Հիւանդանոցի առջի հա-գաբարձուներէն մէկ երկուքը կը պատրաս-տուէին երդեր դարձեալ հոն երթեւեկելու և միևչև անգամ այն տեղն պաշտօնակալներուն հետ թղթակցելու։

Օ՛արմանալու բան մ՛ալ սա է որ Ազգին գործոյը հետաքրքիր եղող անձինք ամենևին չը հարցին արդի հոգաբարձուներուն թէ ինչ կերպով և ո՛րկէ կը վճարեն Հիւանդանոցին պէտքերը հոգալու համար հարկ եղած տոկոը. մարդ չըհարցուց և չը հարցը-ներ թէ ինչ կ՛ընեն. պարզապ կ՛ընեն թէ իրենց քահկէն կուտան. հին առենէն մնացած պարտ-քերը, այն պարտքերը, որ նախնի առաջնոր-կանք թողուցին ու գացին, ինչպէս կ՛ընեն. ինչ պատասխան կուտան առենէքի տէրե-րուն։

Անդրդ չըհարցուց և մարդու ալ բան չը-սին. մինակ իրենք աշխատեցան ու մինչև այսօր հին պարտքերէն ալ թեթևցուցին, նոր պարտք ալ չըբերին կրնանք ըսել։ Սակայն հինէն մնացած պարտքերուն համար շատ նեղու-թիւն կը կրեն. և նոր պէտքերն ալ հոգալու համար՝ ալ կարօղութիւն չէ մնացեր անոնց կ՛երևի. ուստի լսածնուս նայելով մօտերս Ազգին պիտի դիմեն. և անոր օգնութիւնը պիտի խնդրեն. վասն զի ալ կարօղ չեն առնե-լիք ունեցողներուն պատասխան տալու. մա-նաւանդ որ առանք նոյն իսկ ազգայիններէ ալ դրգված կ՛երևին այս օրերս իրենց առակը ու-զելու։ Տնտեսական ժողովին մնացած այս մէկ քանի անդամները Ազգին դիմած առեններին անկէ օգնութիւն մը չըգտանեն ու հրաժարա-կանին տան կամ վերջապէս իրենց պաշտօնին պայմանաժամը լրանալէն ետև ձգելն ընելնին նէ՝ արդեօք հին հոգաբարձուներըը պիտի դան նորին այս գործերը առաջինին պէս նայելու չէ՞ նէ ուրիշ արդի հոգաբարձուներ-նուն արժանաւոր յանձնուելը պիտի գան Ազ-գին տառապելոց հոգը վրանին առնելու։

Ազգային կանոնադրութիւնը հաստատելի նէ՝ անտարակոյս ենք որ այն մարդիկը կամ բոլորովին դադրա պիտի մնան կամ ուշանան պէս չըպիտի կրնան կառավարել։ Չը հաս-տատելի նէ՝ երաշխաւոր չըպիտի կրնանք ըլլալ։

— Առթիս սրտով կը կարդանք այն նամակ-ները, որոնց կ՛իմանանք թէ Նարեկեան Վա-նահայր Սրբազանապատիւ Յովսէփ Վարդա-պետը իր Վանքը հասնելուն պէս անմիջապէս դպրոցը բացեր, աշկերտները հաւաքեր լա-սկսեր է ուսման ընթացքին։

— Սրբազնապատիւ Գալֆայեան խորհն Վարդապետը Խարիզին թէոդոսիա գացեր ու հոն Խալիպեան վարժարանին մէջ դասա-խոսութեան սկսեր է։ Այս վարժարանը, որ կը յուսանք թէ Հայկազեան վարժարանին մեղի սկիզբնէն տուած յոյսերը արդիւնքի պիտի վերածէ, օր օրի բարեկարգըվելով՝ մե-ծամեծ յառաջադիմութեանց նշոյլներ կու-տայ։

— Կը լսենք, որ թէոդորեան Սրբազնա-պատիւ Վարդան Վարդապետը իրենց առաջ-նորդ կուղեն եղեր Պարապաղի Հայերը. և այս բանիս համար խնդիր պիտի մտաու-յանեն առ Ս. Աթոռ Էջմիածնի։

Մեր ընթերցողաց մէկ մասին խնդրանօքը այս անգամ ալ Պ. Խ. Պ. Աիսաքեանին Աճ-խոյէ դէմ պատասխաններն օրինակելու պար-տաւորելով բուն մեր պատասխանը առաջի-կայ Թիւին կը պահենք։

Ա. Օ. Գ.

Անցեալ շաբթուան յօդուածներս մէջ՝ Մատթ. 22 Թուոյն մէկ բառը խոստնակի սխալով՝ Մեծմոռայէ համար ըսեր ենք թէ՝ Բարլա-Բիանը կամակրութեամբ Լոռոդոքիան թարգմաներ է։ Ուշ՝ ինչպէս որ մենք այս ամբաստանութիւնը կամակրութեամբ չենք բռած, նոյնպէս Մեծմոռան ալ, ոչ կա-մակրութեամբ և ոչ դիտմամբ Մատթէի բառը փոխած չէ։ Մենք ենք, որ քնագիրը չատ լաւ չիշեր, թարգմանութիւնն ալ չատ լաւ գոհար ենք թէպետ և Մատթ. քովինիս չգըտ-նուելուն պատճառաւ, բայց պատճառաբանութեան չբաւականանալուն ընդդէմ չենք ընդ-դիմանար չիշնար ընդ։ Յիշողութեան պղերգութիւնն ալ պէտք է որ իր ազդեցութիւնը կրէ. և հրատարակու-եղած պատասխանին ալ հրատարակու-քաւութիւն ընէ։

Մեր կենացը մէջ այն պակասութիւնները որ մենք չենք-նկատեցինք և ուրիշներն ալ չտղեցին, անոնք մեր առջևէն քաղա-ծածուկ անցան գացին լռութեամբ. բայց անոնք որ մենք ղժացինք կամ ալք մեզի յայտնեցին, երբեք ոչ մխիթարեցինք, և ոչ անդորր անցուցինք։ Անհատութիւնը թէ որ մարդկային բնութեան պայմաններէն չէ նէ, սիրտը ճանչնալն եւսէ ուղ-ղելն իր սիժխռակի պարտաւորութիւնն է։ Աղբատհայրս հոգւոյ սխտ է՝ մեզմանչելն եւսէ, ըմբռնութեամբ անդրդին-անբասիր ընելու չափ գիտէ, և մխիթարելն ամբարտաւանու-

ֆեան յկսուցանելով, ուսումնասիրան արհամարհոտ ըսելիքն իրեն յայտնական համարել։

Հեւք այս նախադասութիւնները, Մէհմոյէի միտքը իմանալ դէմ անզգա չարար ըրած պակասութիւնս ապաւէնէն որ մը եւս իմանալով, շաբաթ մը եւս դարմանին կ'սպասէր։ Անշուշտ, Մէհմոյէի դէմ այս յօդուածով ըսած ֆեանցին ըրած ձեռնարկութիւնիս ծայրէ ի ծայր կը պնդենք իբրեւ ճիրատութիւն եւ ձշմարտութիւն, բայց Շապ է ասոնէն աւելի, Մէհմոյէ՝ վարպետութիւն բանին վրայ անպատ է։ Մարդուն չդործած մեղքն երեսին տալն անիրաւութիւն է նէ, ըսելիքին անցիկին ալ պատշաճ եւ կատարեալ զգուշութիւն կ'ընայ։ Ուսա, թէ մեր ամենայն ինչին եւ բարեկամին պատիւը, ու թէ մեր միտքերնէն ու խղճէն տարապարտ դատապարտութենէ կորզելու անձկութեամբ, մեր արդարացման իրաւասութեան եւ ազգասիրութեան հաւատովքը հրապարակաւ ի՛ընծայենք Մէհմոյէի գլխին, եւ կը խնդրենք, որ եթէ մեր առաջին յօդուածն ի մտանէ կամ բավանդակապէս իր թերթին մէջ օրինակել արժանի համարեր է նէ, այս ազդարարութիւնիս ալ ամբողջ ի՛արդանելը բարութիւն ընէ մեզի։

Մտանաւոսի մը համար մեր խղճին կարեւոր պարտքը հատուցանելուս եւեթ, ապագային եւ կարեւորագոյն պարտաւորութիւններս ալ հաստատակաց հատուցանելը կանգնինք ահա։

Խ. Գ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏՔՆՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒ

Օ.

ՄԷՀՄՈՅԷԻ ԵՒ ԱՅԼԵՒՆԵՐԸ։

Ա.

Սուրբ մէջ, չեմ գիտեր որ Պարիս կամ Թեհրան, Հայկական պատկառանքներէն կին մը վերադարձ, լուսաւորչական կինը հեթանոսութենէ քրիստոնեութեան տարեր է։ Ձեռքը գալար ի օրերը շատ ըլլալ այս ինքնօրօքը բայց մէկ է զեկուցը. յամփոխոդը, Թէ հինգեան ամուսինը։ Ընդդիմադիմանութիւնը պահուհցայ կը գայէ կար Մէհմոյէի շնորհալը, և վրէժխնդրութիւնն կը հայցէ։ Զամանակը բանն է ամ՝ Մաքիավէլլիի և Լօյոլայի ասնուց հազուագիւտ խելամուտ հոգեկրաւն։ Ճարպար գուշը փակիչը գուշ չը հանէ, և սիտի մարդիկ ալ կան, որ օտարազգեաց հետ ծեծկռտած ատենին, մեկ կողմէն ասիւնկրնան կռուելին բանցի հարուածները կռնատն, մեկ կողմէն ալ անգիտական խորամանկութեամբ ինչո՞ չը գործեն գործակից։

Մեր տատասկալ ազգին արիւը մարելու երդուեալ թշնամիներն ալ, Մուշի մեր ագոմական փոխուկ կողմն ոտակատոյն հարուածը տալերնուն եւեթ, անպատրաստակ կը բռնըեն, կնիկը ձեռնբերնուն եւ ատենդներուն համար չղմաներ կը ձուլեն, իրենց բնաւորական մարդագուս անպատանութեան արժանաւոր պատասխանը տուող Լեւոյեանի դիմելով, անոր երկու միլիոն տուիներն ու հարիւր հազար ուղղագիրը աչուընդխս կը խոթեն, և յուսակ ամենայնի, ամօթխտութենն ալ դիւաւորելու համար, Ազգին ոսկեծոյլնէ չորս չը նայելո՛ կ'ըսեն։

Եթանի ազգին որ տասնակ վիհասնն ատիներ ունի, որնք ազգին բոլոր կնիկները մեկէն չվերցուներեն դուս, մեկ հատիկ արտերնին ետ առնելու յանդգնութեանը համար ալ չղմայ տուին և ոտրագիրը չընդհատելը բաւական համարելով, կարձ կը կրծոնիք կ'ըսեն։ Ազգին ըրած ախտաւորութիւններին և կարձ կապելու շնորհին ծարաւ երկրի պէս կ'ընդունինք անշուշտ, բայց կ'ուզենք հասկրնալ Թէ, ազգին ախտաւորութիւնը մեկ գի գնելու ըլլային նէ՝ ասկէ աւելի՛ ինչ պիտի ըսեին։ Կ'ուզենք նաեւ հասկրնալ Թէ, ատ ըսածնիրը Հայոց ազգին փոքէն բռնած և հոգին դրպանին դրած կը կարծեն։ Եւ «արմկեաւոր կալոյ խօսել ընդ տեառն», կ'ուզենք ատ ալ հասկրնալ Թէ արդեօք Եւրոպան, Տաճկի պետութիւնն ալ մեկ տեղ առնելով, չորս միլիոն Հայոց կիսիները վերցուներլու, և չորս փամփերայի ու փամփերայից ապաժաման մնացեալիներն ալ ազատին ընելու տրամադրութիւն կը ցցուներն կոր յատագոյց ինքնահաճ աչուընդխս։ Եւ ասկայն, կարծիք ընդ կարծեաց, արտիներու կարծելը դեռ սեզ մը օրինօք պզտիկատ չէ, մենք ալ կը կարծենք Թէ, հայազգիք իրենց կիսիները ոչ միայն Մէհմոյէի խորհրդատոյ ու իրար անցուցած չգիմացներուն դեմ, այլ և յիշելով երկու միլիոն ատենն և հարիւր հազար ռմբաղինուց առջեն ալ պաշտպանելու իրաւունք արիւնութիւն և համարձակութիւն ունին։

Մէհմոյէ Տաճկաստանի դատը Եւրոպայի պինուորական դատաստանին առջեն փոխադրելով, մեզի ալ համարձակութիւն տուած է նոյն իսկ Եւրոպական ազատասիրութեանց նկատմամբ խորհրդածել և իրեն հետաստել Թէ, Եւրոպական բանակներն աշխարհի վրայ հատարակականութիւն (քոմիւնիզմ) հատատելը, ընտանիքը ցրուելը, ընկերութիւնը լուծանելը, և մարդկութիւնը վայրենութեան առաջնորդելը պաշտօն յանձն առած չեն։ Թէ որ Մէհմոյեան Խոտիայ Գաղղիոյ և Անգղիոյ բանակներուը Թիմուրլենկի և Ճինկիզ խանի բանակները կը կարծէ նէ, ինքզինքը կը խաբէ, և իր պատասխանն ալ չկրնար Հայոց աչքին որդը կարել։

Եւրոպան, ազատ և աչ բռնաւորական Եւրոպան, կրօնի և խղճի ազատութիւնը կը ճանչնայ, բայց միանգամայն ամենայնական անողոք օրէնք ունի, վասն զի ընկերութիւնը ամենայնական սկզբանց վրայ հաստատուած է։ Ամենատութենն ընտանիքը յաւէտ կոտ գայ, և գերդաստաններն ալ ժողովուրդ կամ ազգ կը կազմեն։ Թէ որ քու կրօնքդ իմ երեսէս ազատխոհութիւն չունի նէ, քու քաղաքացուդ իրաւունքդ և քաղաքակեն կեանքդ վտանգի մէջ է։ Հարկ է որ դուն ազատ և ինքնակամ դառնաս, ինչպէս դուրսիդ ալ, առօր առտուան, վաղը լաքը, մեկուն օր մոլլան, միւս օրն ալ պրոտհման կամ որ և իցէ սատանան պաշտելու, և ճակատդ պատուելու չափ ալ գլուխդ քեմիը ծեծելու, և մարդ վախտի կրնայ յանդգնիլ քեզ խղճիդ ճամբեն սրտիլելու, ինչպէս դուն ալ քու ընկերդ, գրացիդ, սիրելիդ կամ ատելիդ։ Ահաւասիկ Եւրոպայ կրօնական համարձակութեան սկզբունքը։

Բայց դուն կրօնքիդ հետ զբաղած ատենդ, ես ալ քու տնտեսական գործունէութեանդ զբաղելով, քաղաքացուդ Թիեն ալ ձեռնարկելու համար կամենանամ։ Միա դիր, որ քաղաքն ու քաղաքականութիւնն ուղղակի սկզբնականութիւն մը ունի իմ ձեռնարկութենէս, որուն ազդին բազմապատկութիւնը։ Ջեզի համար, իր փոյթը չէ Թէ, բռնած ճամբադ երկնային հրեշտակ կամ դժոխոց որդի կըլլաս եղեր։ Անոր համեստ քաղաքացի պէտք ըլլալով, քաղաքացին ինչ կարծեաց տէր կըլլայ Թող ըլլայ, անիկայ անհատին պահպանութեանը կը հսկէ։ (Մտանդ մը եպիկիւրոսեան ամատա[1]։)

Գանք որ, դուն իմ կեանքս քու կրօնքիդ ուռամնորդելու բազմանք ունիս եղեր։ Ջալ է, դուն կրօնքդ պաշտելու և այլոց ալ ուսուցանելու ազատութիւն ունիս, և ազատութիւնդ ալ քան զիաւորութեան ընդարձակ է, բայց քան գործադրութենան տեղեացը սահմանափակ է, վասն զի ինչպէս որ ես ամենամեծալու ազատութիւն ունիմ, բայց չեմ կրնար գատանդը Թաղալ և հարկադրիս հետ գինեսուն երթալ որ գինետանը մեզ ամենացանէ, նոյնպէս, դուն ալ Թէ որ տանս մնատս, կենացս վարդապետելու նատս նէ, նախանձութենան սատանան փոս մտածին պէս, մտած գրանդ հանդիսակաց պատասխանէն դուրս կելլաս փոխէ էլեյոն (2) ըսելով, և ետևէն ալ կը գատապարտես։ Քու քարոզելու տեղդ ակեղեցին է, և տրատքին միջոցդ ալ դիրքերն են։ Ըսանցմէ անդին, կամաւ տուիդ ետզին ալ կրնաս ուսուցանել, բայց կինս ու մանուկ տղոս առանց իմ հաճութեանս տուիդ դալու ըլլան նէ, տեսչութեան իմ յանձնարարութենամս անանք գործս

(1) Մէհմոյէ, Թիւ 336։ (2) Տես Մէհ. Թիւ 341։

կը տանէ, և մէյմալ տուէդ չէն կրնար գալ։

Ըրդ, քու առջիդ այս ոսկնմանները ձգտուսբար որոշուած ասէզը, դուն սահմանդ ու հորիզոնդ ալ անցնելով, կ'ուզես ելլէր, որ նորադարձ հինգ տուած նոր կոչնիքը ապահովելու համար, կրնա քու կամ վաճէրպոյիդ տուէը պահես։ Սոր փոխարէն քեզի հատուցուելիքը վերի ըսածներէս ինքիդն կրնաս իմաստասիրել, և գլուխդ եկածն անարտուէնչ և առանց բեռ բան բանալու կը կրես կ'անցնիս։ Իսկ կիներս ետ տալու հարմար ապահովութիւն պահանջելդ, միտքդ անգամ անցուներ բան չէ։ Քու անձնական կրօնքիդ, և մանկանդ մտքին ապահովութիւնը միայն կրնաս պահանջել դուն, կնկանս ու իմ մէջտեղս չես կրնար մտնել։ Իմ կնոջս մտքին մէջ հինածդ ես քակելու կրնամ աշխատիլ, դուն չես կրնար բերան բանալ։

Թէ որ կիներս իր նոր ընկալած հաւատքը ձգել չուզելով ետ անոր վրայ բռնանալու ըլլամ նէ, իրմէդին իր անձնական վերաբերելով, դատը քաղաքական իշխանութեան և գատաւորին կը ձգէ, և ոչ դուն, ոչ վաճէրան և ոչ արքեպիսկոպոսը չկրնար խառնուիլ, կամ գատն եպիսկոպոսարանը առնել։ Վասն զի, պետութիւնն է որ եկեղեցւոյն վրայ կը հսկէ, կ'իշխէ, և ոչ եկեղեցին պետութեան վրայ։ Բնաւ և եկեղեցականն ալ ինչ տարհամանէ կ'ըլլայ Թագ ըլլայ, քաղաքացի մը հետ մէկ մը ուներնալու ըլլայ նէ, տարին հետ քաղաքական տեսանր պիտի ելլայ, և հատարակաց նոտարաններուն վրայ տերիկ ընելով, քաղաքական գատաւորայ առջեւ քաղաքական իրաւնօք պիտի գատուի։ Օսէկանի սրբեպիսկոպոսին գատը կարծեմ Մէձմուան ինք ալ գրած ըլլալով, ըսածնուս հատատութիւնն ապացոյցի կարօտ չէ։ (Մատաղ մը սեօղէյոլուղ աճապա։)

Լուսաւորեալ Եւրոպիոյ Քաղաքական և կրօնական կէնտրոն այս սկզբունքը կեցած տեղը, Աշխոյ Հայաստան ետ տանելու համար Մէձմուայի բազքները չզմայները սաթիները ու ամբաղէնքը ան կարկին կը ծառայեն, մանաւանդ այն վայրկենին, ուր բանականին այս սկզբանց հատատութեանը կզբա պնիսր։ Մէձմուան չըմիչեր, որ Մուշի պէս, Խոտիոյ մէջ ալ երեկ չէ մեկոյն որ անդրանկանութիւնը յանուն կրօնի ընտանեաց անգամ յարչատական ըլլալով, բանականերուն առջին իր ըրածին համարը կուտայ կոր, և արդէն մէկ երրայեցի մանկանը սեղ ալ երկու միլիոն ուղղափառ վրայ տուաւ։ Մէձմուան չըմիչեր, որ նոյն իսկ երրայեցի մանուկը վերցուելով քահանան ալ անցած չարիմու քաղաքական օրինայ առջեւ գատատանի քաշուելուս։ (Մատաղ մը սեօղէյօլուղ աճապա։)

Այս ամենն, այլոց կիներուն անպատուհաս յարչատակելու համար ըսուսբսելու Եւրոպիէն յոյս չունիլ Մէձմուայի, կամ ուզելն ընելով Մէձմուայի դիմակալը խոտաշնակուն։ Այսն զի անոր օրինացը նայելով, գուն քու կրօնքիդ, ես ալ իմ տանս տէրն եմ, ոչ ես քու կրօնքիդ, և ոչ քու կրօնդ մանուանդ իմ տանս կրնայ խլնել։ Թէ որ տանս անդամներէն մէկը քու կրօնդ ընդունէ նէ, անկից ետ գատաստան քու դրացիդ գերիդ չէ։ Այսա է անկից գունէն նէրս մտած տուներ քու տուածդ չտալիկի պէս կանչէն հանել նետելու, ես ալ ալսա եմ քու տուածդ անոր մարքին մէջ տուս հանելու, և անկից նոքէն իմ կրօնքիս կողմը չհակելու։ Թողնիք անանկ է նէ այս անկարելիից Եւրոպան, իր երկու միլիոն սաթիներուն ու հարիւր հազար ուղղափառ Թեան նպաստակը չունին, և Տաճկաստանի մէջ ձուլած չըլլայներնիս հետ առնելով քաշուելիք, Տաճկաստանի մէջ ամ փոխանիք, խնդիրն անգամ մըն ալ Տաճկաստանի կողմէն նկատուելիք։

Խ։ Պ։ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Փարիզ, 1860, մայիս 13։

ՄԻՋԵՐԳ

Մուշի անցքին վերայօք Մէձմուայի պահանջած կրօնական ազատութիւնը Եւրոպայի համակրութեամբ քննելուս ետև, խնդիրը մէյմալ Տաճկաստանի կողմէն նկատուելու առաջադրուելիան գրած էինք այն յօդուածնուս վերջը։ Մեր այս խոստացած քանութեան անցեալ շաբաթու 428 երկրորդ թուղթին մէջ կատարուած ըլլալը կը ծանուցանենք փարիզ օրագրիս ընթերցողաց։ Վասն զի, այս նիւթին վերայօք հարկաւոր եղած խորհրդածութիւնները արդէն մարտի 18/30ին Մասիսի խրկած էինք, բայց Մասիսի գրիչը դժբաղդաբար հիւանդացած ըլլալով, յօդուածին հրատարակութիւնը յապաղած էր, և մենք ալ գրուածը շատ չհինցուելու համար, անիկայ այս օրագրիս մէջ հրատարակել արժան դատած էինք։

Հիմայ որ Մասիսի գրիչը առողջանալով յօդուածնիս ատելի է, ուրեմն կը համարինք մեր խոստացած երկրորդ մասը հոս նորէն գրել, վասն զի, հոս երկրորդ մասն ընդլայնին որ խնդրոյն Տաճկաստանի բաժինն ըսել է, Մասիսի մէջ ընդարձակաբար բացատրուած է։ Անոր մէջ Եւրոպական մասը համառօտ անցած ըլլալնուս, այն կողմն ալ անցած շարեթու այս օրագրիս մէջ բաւականապէս բացատրելիք։ Ասոնք ընթերցողներնիս կրնան առ ժամս օրագրայ երկուքն ալ կարդալով, գրուածքն ամբողջութիւնն ըստ հաճոյից գտնել, և մենք մնաւոր երբոր օրագրայ մէջ ալ գրածնիս ուղղագրելով հատորի մէջ խմբագրելու ըլլանք նէ, այս երկու գրուածքն ալ իրար յօդելով միութիւնը կը բանանալնիք, և այնպէս մեր ընթերցողաց կընծայենք։

Հիմնիս հիմն միայն հարկ է, հայկական օրագրայ գէմ Մէձմուայի ըրած յարձակմանը պատասխանել, և մեր առջի գրչայ ազգային պարտաւորութիւնները հատուցանել։ Ազգին յոյսն իր օրագրայը մէջն է, և կեղտարթ ժամանակը մեզ կտիպէ, որ Պանգրայի տուէը չերացած, իրարու նպատակելով այս յոյսը քիչ մը արդիւնացնելու ջանանք։ "Գոյ գիշեր, յորում ոչ ոք կարէ գործել (*)։"

Երբոր խաղ ժողովուրդ մը բարեբաստիկ գէտին եղերքը կարաքամակ միսկ նաւեր արևմուտ փալաղիչ ճառագայթներուն տակը կը տեսնէ, եւաղիալ ջրոյն տարաթիներն ոչ հինայ քիչ պէս ոչ ծարաւը չհնչուցանել, երբոր վճտաւութիւնն նոյն իսկ իր բնիկ օրհնութիւններուն անդամ նուագելու սիրտ չունի, տասնկ ժամանակի մը մէջ, մարդ արդարև ոչ միայն ազգային, այլ և մարդկային պատմութիւնքն ալ զբրկ ըլլալու է, որ կատաղագուսանի պէս զգեստաւորելով, ես հարիւր հազար եղեղեցիներըը երիւհարիւր եպիսկոպոսներըը՝ մէյ մէյ եւ հաճայներըը՝ ես ախոռն հազար ֆրանկներըը (**) երգել նէ գոռ ալ նշպարէ ընկ տեսնուելով ազգին։ Ճշմարտն ամսուը երդելով ձմեռն ալ գարձնալ ինք պիտի կոչուէ (***) ան չիտակ, չէնքն եղած ամսուը օգն ու մարդկի ձանձրացնելնիս պիտի գործածէ։

Այսանկ ժամանակներըը ազգային օրագրայ գործն է, օտար բառի խորհրդոյ կարծեաց և բանազանայ գիմագրաւել, հոգիներըը գրաւ ազգութեանդ գէմ մարտնչել, նենգաւթիւն նեղը հրատարակել, տուէթիւններըը ցրել, և մանկանդ ու մանկամայ միաքերը նենգամտոյ խորհուրդներուն պատսպարել։ Մէձմուան որ այս ակնարկելու չարեաց ոչ արարիչ և ոչ պատճառ պանիչ, այլ պարզապես այլոց ձեռքը գործի եղած է իր բռնապետութեան առաւելութիւնն, օրագրայ այս պարագաներս իրաւունքը չընծայնար և կը ժխտէ եղեր։ Փոյթ չէ, մեր իրաւունքը հակառակորդին ժխտելովն անիրաւութիւն չըլար, և մեր պարտքն ալ միշտ պարտք կը մնայ։ Մեզի արժան է մեզն, հակառակորդներուն բռնամարտութիւնն չխոտանելով մեզ կողմն ազգին սիրովը գործել, մեզ կողմն ալ մեր իրաւունքն իրենց հատատակ և ապացուցանել։ Այս վերջինն է ահա մեր առաջիկայ յօդուածովն ընելիքնիս։ Սահի կամ փարիզի, և կամ երկուքին մէջ ալ կը տպուի, և նիւթն օրագրայ գտան ըլլալով, մը օրագիր ալ կամ նէ կօրնակ։ Սուէի անցքին վերայ բարը Հայկական օրագրայ ու Մէձմուայի գրածներըը քննելիս է, և մենք ըստ գրուածոց դատելով, ըստ գրուածոց պիտի ապացուցանենք ազգութիւնն իրաւունքն ու միսն սխալանքը։

Խ։ Պ։ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։

Փարիզ, 1860, մայիս 12/24։

(*) Յով։ թ։ 4։

(**) Մկճ։ թ։ 543։ Երես 5։ կ 4։ Տող 17։

(***) Լաֆոնթէն Ա։ 4։

ԿԱՂԱՍԻՐՏ ՏՂԱՑՔ

ՍԻՎՎԻՆ ՏՕՊԱՆՔՈՒՌ

Օրվան մը մէջ մինակ մէկ վայրկեանը կրցաւ անմահացնել Սիվլին Տօպանքուռին անունը։ Ան աղնուական գործը, որ աս վեհ հաղն ալին յաւիտենական փառք վառակրաց ու ատրաժամ մեռնելուն ալ պատճառ եղաւ, մարդոց միտքը շլացնող դերահսկակ մեծաս մեծ դիպուածներուն կարգը չի կրնար սեպվիլ. շատ չուտ՝ տուներու մէջ իրիկվընները կրակին քովը պատմըվելու մէկ պարզ ու սրբատուչ պատմութիւն մը կրնայ ըլլալ. որուն վրայ ծեր ծնողքներ իրենց բարոյական խրատները կը հաստատեն, երբոր որովեցուներ կուգեն ատոր՝ թէ արջառի աղէկ բան է իրենն ակարներուն պաշտպանութիւն ընելու համար մինչև իր կեանքն անգամ վտանգի մէջ դնելը։

Սիվլին Տօպանքուռ երկու եղբայր ունէր, որ իրմէն շատ պզտիկ էին, թէպէտ ինքն ալ մեծ մը չէր. ասիկայ իր հօրը պարծանք եղեր էր, չէ թէ գերազանց խելք ունենալուն, հապա բարի ու համեստ աղջիկ մը ըլլալուն համար։ Տաներկու տարու էր, աղէկ կառավարութիւն գիտցող փորձ կնկան մը պէս՝ պ. Տօպանքուռին տունը կը կառավարէր։ Խոհեմութեան ու հեզութեանը հետ մէկ տեղ ջախտանդ ալ գեղեցկութիւն ունէր։ Ինկլին գացողին քաղաքավարութեամբ ու զարմանալի քաղցրութեամբ պատիւ մեծաս բանք կընէր. աւելն մարդ ան պզտի տանտիկնին վրայ կը զարմանար, կրնամ ըսել որ մինակ ինքը տղի տեղ էր գրեթէ ինքնինքը։ Տանը կառավարութիւնը և իր եղբարցը վրայ ուշադրութիւն ու գործական խնամքներուն հոգերը իր կրթութեանը կարևոր եղած ուսմունքներուն ալ ձեռքէ ձգել չէին տար անոր։ Պատմ չէ թէ ջախտանդ գիտուն մը պիտի ըլլար, հապա աւաքինասէր վարուց օրինակ մը. և իր որվիկ ուղեն ալ՝ մարդոց աչքին պայծառ երևնալու համար չէր. մինակ ան էր ուղածը, որ իր խելքն ու սիրտը կրթելով՝ աւելի օգտակար ըլլայ, ու ուրիշներուն իր վրայ ցցուցած սիրոյն աւելի արժանաւոր ըլլայ։ Ու անանկ ալ աղէկ առաջ կերթար, որ ամեն մայր իրենց զաւկներուն օրինակ կուտային զանի։

Սիվլին ամեն օր կառնէր իր եղբայրները Տօպանքուռի բերդին մօտերը գաշտը ժուռ ածցունելու կը տանէր։ Օրվանը մէկը երբոր աղաքը մինակուկ կանանչ արօտին վրայ կը խաղային, յանկարծ անանկ մէկ սաստիկ մրրիկ մը եղաւ, որ Սիվլին ու իր եղբայրները ատեն չը կրցան ունենալ մօտերը տեղ մը գտնելու, որ հոն պատըսպարին։ Կատաղի հովը ծառերը արմատներնուն կը քաշէր կը հանէր կոր, խոշիներնուն տանիքները ջարդուբուրդ կ'ելլային կոր։ Տօպանքուռին երկու պզտիկները սարսափելով՝ քալելու կարողութիւնին չի մնաց. Սիվլին գրկեց անոնք ու հեղեղի պէս լքած անձրևներուն տակը ջուրը մտածի պէս թրջած՝ ուղեց կարճ ճամբէ մը բերդը հասնիլ։ Ան միջոցին մեկալ տուղրական ճամբէն ալ մարդ կուգար կոր աս խեղճ տղոցը և տեսնին. վասն զի տանը մէջ գտնըվողները ասոնց դուրսը մնալուն համար անհանգիստ ըլլալով մարդ խրկեր էին որ անոնք գտնեն ատունին տուն տանին։ Սիվլին երբոր ճամբայ ելեր կերթար՝ առջին մեծ հեղեղ մը եղնելով յուսահատութեան մէջ ինկաւ. որովհետև մինչև որ անկէ չանցնէր՝ տուն չէր կրնար երթալ. անցնիմ ըսեր նէ՝ երկու եղբայրը գիրկը անհնարին բան էր, որովհետև ջուրը կատնէր։ Վերջապէս ալ ճարը հատած՝ ան նոյնժէ մէկը հոն վար դրաւ ու մինակ մէկալը գիրկը առած ան վտանգաւոր հեղեղէն անցնիլ ուղեց։ Հովին ու ալիքներուն կատաղութիւնը քանի քանի անգամ կը ձգէին կոր զինքը. քանի քանի անգամ ալ կընկղմեր կոր, բայց լինչ և իցէ անվնաս անդին անցաւ մինչև կէս մէջքը ջուրին մէջ։ Հոն գիրկին տղան մէկ ապահով տեղ մը նստեցունելով՝ աղաչեց որ չի լայ, անտեղ նստի, մինչև որ ինքը գայ. որովհետև մեկալ եղբայրն ալ պիտի երթար բերէր։ Աւասիկ նորէն մնաւ ան անհոգին հեղեղին մէջ. երբեմն ջուրին քըշած քարերուն կը զարնըվէր, երբեմն ալ հովին պատակութեանը դէմ դնելու համար՝ ծառի մը կը փաթթըվէր։ Վերջապէս ջուրին անդին կողմը հասաւ, աղէկ ձայնը կորեց. որ հոն մինակ մնացած ըլլալով կատաղի հովին բերանը՝ վախնան կուլայիր։ Սիվլին մեծ աշխատութեամբ ու սրատութեամբ իր եղբայրական պարտքը կատարելով՝ ան երկու մանկտերը ողջ առողջ բերդը տարաւ հասուց. որոնց վրայ մօր պէս սէր ու խնամք կը ցցուներ։

Իրեն գալը տեսնելուն պէս՝ դիմացը վազեցին, հայրը զինքը գրկեց տարաւ չիտակ անկողնին մէջ պառկեցուց։ Ինկաւնէ՝ տասնիկ գող մը բռներ էր զինքը, եւսէն գէշ առնդ մը եկաւ վրան ու խելքը ցնորեցաւ։

Սիլվին միշտ սա կը զուրկեր ցնորած առենը. "Մի լար, հայր իմ, մի լար, եղբայրներս հոս են, անոնք աղաւաղելին երբ՝ ես ալ կ՚եմ":

Այս աղեկսուր խօսքերը մինչև մեռնելու վայրկեանին մէջն ալ կը զսուցէր: Ան առաջին դիպուածը եղաւ Օվեռնայի փիէռ Ֆօռ բերդին մէջ 1735 ին: Սիլվին Յօհաննէս Տօպանքուռ տասնըհինգ տարու էր մեռած առենը:

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Այս ազգօգուտ Ընկերութեան հաստատուելն ու գործի սկսիլը կանխաւ իմացընելնուս ետև հարկ կը համարինք անոր գործակալներն, խնամակալներն ու անօրէններն ալ ճանչցընել Ազգայնոց, որոնք են.

Ընկերութեան նախագահ՝ Պ. Յակոբիկ Նորաւունկեան:

Մնայուն խնամակալք՝

Պ. Ընտօն Ըրթինով,
» Թոմմաճան Գայաէրլեան.
» Յովհաննէս Չուսուֆեան.
» Ռուբէն Ռուբինեան.

Նէրսպական գործոց կ. Պոլսոյ անօրէն՝ Պ. Գրիգոր Մակաղեան:

Տեղական գործոց Տնօրէն՝ Պ. Սահակ Ղանեանց:

Ընդհանուր Ժողովը քաղաքի մէջ Ընկերութեանս ընդհանուր անօրէն՝ Պ. Յովհաննէս Յովակիմեան, որուն, ինչպէս կանխաւ ալ ըսինք, անխոնջ ջանքովը կրնանք ըսել թէ կազմուեցաւ այս մեծ Ընկերութիւնը:

Իզմիրի մէջ Գործակալ՝ Պ. Էմմանուէլ Երիվելեզեան:

Այս երկու անձինքը ամեաւս 4 ին ճամբայ եղան իրենց տեղն երթալու:

Ընկերութեան Տնօրէններուն գրասենեակն է Մեծ նոր խանի դէմ Աղթիկօ խանը թիւ 22 սենեակը. ուր պէտք է երթան բաժանորդ գրուիլ, Ընկերութեան ծանրամասն տեղեկութիւններ առնել, և քօմիսիօնով ապրանք բերել տալ ուղղները:

Ընկերութեան հանած շրջաբերականն ալ պատրաստ կը տեղնենք հոս դնել:

Պարոն

Պատիւ կ՚ունենք ձեր յայտնելու որ քաղաքիս մէջ բաժանորդական ընկերութիւն մը հաստատեցինք Արարատեան Գեղատրական Ընկերութիւն անուամբ, որուն դրամագլուխը 50·000 լիրա սահմանուած է:

Ընկերութեան դլխաւոր գործը պիտի ըլլայ յանձնարարութեամբ (քօմիսիօնով) գործ տեսնել և պիտի կրնայ նաեւ իր հաշուոյն համար ալ գործ տեսնել մէկ որ չհասաւ գանկալ ըլլայ:

Ան ընկերութիւնը պիտի ունենայ Ընդհանուր մէկ երկու տուն, մէկը Մանչեսթէր, որուն ընդհանուր կառավարութիւնը յանձնարարած է Յօհաննէս աղա Յովակիմեան և ընկերութեան որ 12 տարիէ հոն կը բնակին: Միւսն ալ Լիմասօլ, որ հոս տեղի հասատատութեան համաձայն ըլլալով՝ յանձնարարած է Պօսճի Ն. Բրիվիլեճճիոյին անգրանիկ որդւոյն, Պօսճի Էմմանուէլ Բրիվիլեճճիոյին: Ասոնց ամէն մէկուն ստորագրութիւնը պիտի տեղնէք հոս ի նկատի:

Ընկերութեան հոս տեղի կառավարութիւնը միայն մէկ յանձնարարած ըլլալով, կաղաչենք ձեր յայտնելնիդ որ մէկ ստորագրութիւններուն ծանօթութիւն տանելով՝ բարի ուշքնայիք այս ընկերութեանս որ պիտի ջանայ ձեր վստահութեանն արժանանալու:

Ընդունիցէք հարց

Յակոբ Նորաւունկեան
Գրիգոր Մակաղեան

Ստորագրութիւնները հետեւեալ կերպով են:

Յակոբ Նորաւունկեան — Նախագահ
Գրիգոր Մակաղեան — Տնօրէն
Յօհաննէս Յովակիմեան — Ընդհանուր Տնօրէն Ընդհսյ
Էմմանուէլ Ն. Բրիվիլեճճիոյ — Գործակալ Լիմասոլի, որ պիտի ստորագրէ վրան Արարատեան Գեղատրական Ընկերութեան:

ՄԵՆՔ ՕՆՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐԱՑ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸՆ

ՈՒՋՈՒՆ ՍՏԱՑ ՉՔՏՐՈՒԻՐ

Լրագիրներու գինը հաւաքող Պարօնը բաժանորդներէն առակ ուզած առեն "Դուք առակ ունիք նէ՝ մեղի տուէք" կը պատասխանեն եղեր: Ընկերութիւնը հոն գրասենեակ բանալով լրագիրներու գործակալութիւնը վրան առած ատեն՝ եթէ գիտնար որ բաժանորդները առակ տալու տեղը երբեմն լրագիր կարդալնուն համար վերջ առակ ալ պիտի ուզեն՝ հաւատայ տարածման ընկերութիւններու պէս 40·50 միլիոն ֆրանք դրամագլուխ մը կը դնէր, որ մէկ կողմէն խմբագիրներուն ամսական տար, միւս կողմէն ալ լրագիր կարդալու փոխարէն ուներցողներուն ալ իրենց բաժնորդագրութեան գինը չառնէին եւ կարդալու համար ալ առակ տար: Այն չըսար, ընելու ալ կարգալութիւն չունին: Իր ըրածը խմբագիրներուն ու ընթերցողներուն ծանրութիւններն, գժուարութիւններն իր վրայ առնել մըն է միայն. ուստի կը խնդրէ որ իր ըրածին փոխարէն իրեն նեղութիւն չը պատճառելով՝ լրագիրներուն առակը վճարեն ընթերցողք:

Այս ծանուցագիրն մէկ մասն ալ Անգլիոյ համար է. անցած տարի մեր ամսիս բաժնորդները մինչև այս օրերս շատուց վճարած էին իրենց պարտքը մէկ քանի հոգիէ

դուս, որոնց կաքեխա անկարիասը անուն կուտար մեր մէկ բարեկամը։ Այս տարի ան անձեռնուն ձեռքէն մինչև ատակը չսուինք նէ լուսկիր չկրկեցինք նէ ալ Աեղուին բաղդէն տարի տարի կանխիկ վճարողները այս տարի ուշացուցին իրենց վճարքը, մէյ մ'ալ եկեր են «Ատակ ունիք նէ՝ դուք մեզի տուէք» կ'ըսեն։ Աեղուն ալ կ'ըսէ. «Ըրծամէ և ատկի ոչ ունիմ. այլ զոր ունիմ տայ ձեզ։ Այս ձեղի յօդուածները կուտամ. դուք ալ ինձի ատակ կուտաք. դուք ինձի ատակ չկուտաք նէ՝ ես ալ ձեզի լատիկ չեմ տար. չէ նէ բարեկամութիւնը չսուրնք, վոնանա կութիւնը չուշայընինք։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՀՑՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԵՒ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՓՐԵՍՔԻՏԵՐ

«ԻՆՆՍԻՒՆ ՄԻԼԻՈՆԻ ՄԵԾ ՍՈՒՏԻՆ» ԵՒ «ՄԵԾ ԵՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ» ՎՐԱՑ։

Հրամանաւ եւ յաճախութեամբ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍՈՑ

ՏԵԱՒՆ ԳԵՈՐԳԱՑ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ։

ՏՊԱՐԱՆ ՄԻՒՀԻԹԱՐԵԱՆ

1860։

Իննսուն երեսէ բաղկացեալ տետրակ մը, որուն նպատակն է Ամերիկայի քարոզիչներուն մեր Եկեղեցւոյն դէմ մինչեւ այսօր հանած անիրաւ տարուկութիւնները հերքելով անոր արդարութիւնը, անոր տաքելականութիւնը և Բրիտոսի Տեառն մերոյ Ճշմարիտ Եկեղեցին ըլլալը ապացուցանել։

Այս գիրքը լմնցեր է 1859 Յուլիս 16ին, տպագրըվեր է 1860 Ապրիլ 30ին։ Գիրքին վերջը ծանօթութիւն մը դրված է, հարկը պահանջէ նէ՝ յետագային պատճառը կը հրատարակենք ըսված է։ Կը փափաքինք, որ հրատարակվեր՝ եթէ գիանալու պիտանի բան մըն է։

ԹՈՒՐՔԱՆՏԱ ՏԻԿԻՆ

Այս անուանով փոքրիկ տետրակ մը, որ կը պարունակէ այս տիկինին առ Մ. Ո. Հ. Ե. գրած նամակները։

Գինն է 3 դուռուշ։

Այս և վերոյիշեալը կը ծախվին Հայ գրաւաճառներուն քով։

ՆՈՐԱՏՈՊ ՄԱՏԵԱՆՔ

ԹԷՊԱԻՏ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Յ. Ոսկան Ֆռանսայի հռչակաւոր ոզբերգակ բանաստեղծին մէկ գործը այս օրերս Հայ գրով Տաճկերէնի Թարգմանված տեսանք՝ Պ. Կ. Փանոսեանի աշխատասիրութեամբը։

Այն հնաշխարհիկ բանաստեղծին ոգին շատ ապրելու ծանօթ եղած էր իր գործոցը Թարգմանութեամբը նէ ալ մեզի Հայերուս գեռ անծանօթ մնացած էր, և ահա այսուհետև պիտի կրնանք հասկընալ անոր մեծ արժէքը. և այս գործին սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրած ատենիս, Երգոյ Թարգմանիչը խոսք կուտայ անոր ուրիշ գործերն ալ ընտրողութեամբ Թարգմանելու։

Գինն է 16 դուռուշ։

ՀԻՒԵՆՑԻՆ ՇՈՀ ԻՄԱՑԻ,

ԵՐԳԵՐՈՑՆ ՀԱՆԴԵՐՁ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այս զուարճալի վկապատմութիւնը Հեփեպէ Հավափօ լրագրոյն տպարանը պատկերազարդ տպված կը ծախվի Մայրաքաղաքիս բոլոր գրավաճառներուն համառօտ 10 դուռուշ։

Պօլսոյ մէջ Դպրատան փողոցը Դպրոցին քովի գետնին կից Պ. Ըթանապինէ վարժապետին տունը ծախու է։ Գետինը 280 հանգամանէ. որուն 100 հանգամանը շէնք է. վարի յարկը ունի մէկ ոեհեակ, վերը դէմդէմ երկու սենեակ, անոր վրայ ալ չէօզ մը. ջրհոր և խանձէն. գին դրված է 60,000 դուռուշ։ Ուզողը Շուկան Ոսկերիչներուն մէջ Միսլայէլ Պ. Իտալին հետ կրնայ տեսնվիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ=ՏՆՕՐԷՆ
Ց. Գ. ՍԱՀԱՃԵԱՆ

Ի ԳԱԼԱԹԱ Կ. ՊՕԼՍՈՑ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻՒՀԻԹԱՐԵԱՆ
ՀՑՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՓՈՂՈՑ ԹԻ 17

Յայտարի հեքիաթան վիճակը հն

Ըղա. Կանոնագրու Թիւնը շինվեր լինցեր է. հիմա ալ տպվեր է.
— Ի՞նչ կ՚ըսես. էյ պիտի բռնեն աշխատա.
— Հիմակու հիմայ երկու ձեռքով բռներ են . . . . տեսրակները.
— Չ՚ըսես որ մեր թէաթերէն շինել տանք ու (պատրիարքարանէն) գրաբա եթիանք . . .
— Պախըն հա. դուք Ըզմիր պէտք եք . . . Ազգին ալ չ՚է նէ՝ ինծի պէտք էք.